

Nr 81.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i gällande bestämmelser om glidande tull-satser för vissa slag av spannmål m. m.; given Stockholms slott den 11 februari 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Nils Hansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1921.

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG. MURRAY, ELMQUIST, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Hansson anförde:

I proposition den 2 augusti 1919, nr 2, förelade Kungl. Maj:t riksdagen förslag om anordning för tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av ett system med glidande tullsatser för vete, råg och korn, mjöl och gryn däraf ävensom malt och vissa slag av bröd.

*Proposition
1919.*

Bihug till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 70 häft. (Nr 81)

Sakkunnigas
förslag.

Förslaget var byggt på en av särskilt tillkallade sakkunniga verkställd utredning, framlagd i ett den 30 april 1919 avgivet betänkande angående avvecklingen av den statliga spannmålsregleringen. De sakkunniga hade framhållit, att åtgärder vore påkallade för att även efter det de garanterade minimiprisen å brödsäd den 1 juni 1920 upphört att gälla motverka allt för starka differenser mellan de inhemska produktionskostnaderna för brödsäd och priserna å importerad vara. De hade nämligen funnit klokheten bjuda att tillse, att den inhemska brödsädsodlingen, i varje fall under de närmaste åren, upprätthölls i sådan omfattning, att den kunde fylla landets minimibehov. För den händelse att priset på importerad spannmål under övergångstiden efter minimiprisens upphörande bleve våldsamt, borde jordbruket beredas skydd. Detta syntes de sakkunniga kunna ske medelst ett system av glidtullar för tiden från och med den 1 juni 1920, då minimipriserna upphörde, och till och med den 31 maj 1922.

Glidullarna skulle variera på det sätt, att desamma höjdes, när importpriset fölle, och sänktes, när importpriset steg. Härför förutsattes dels en metod för uträknande av det inhemska normalpriset för brödsäd och dels bestämmelser för importprisets beräkning. I förra hänseendet hade de sakkunniga framlagt en kalkyl, däri det enligt tillgängliga noteringar för tioårsperioden 1904—1913 gällande normalpriset för vete och råg uppdelats på fyra produktionsfaktorer, nämligen mänsklig arbetskraft, dragararbete, gödsling samt ränta å jordvärde och driftkapital. Genom att i denna kalkyl i stället insätta nya, enligt vissa grunder konstaterade pris å de tre förstnämnda av dessa faktorer skulle man få ett relationstal å produktionspriset för det år, som vore i fråga, i jämförelse med nämnda tioårsperiod. På grund av att konjunkturerna beräknades vara i fallande, hade ett avdrag av 5 procent å de kalkylerade priserna ansetts böra ske.

I avseende å glidullarnas storlek hade de sakkunniga anfört, att de syntes kunna utmätas enligt i huvudsak tre olika system. Antingen kunde de fixeras så, att de jämnt täckte skillnaden mellan normalpriset å den inhemska och priset å den importerade varan, d. v. s. avsåge att förhindra, att den svenska spannmålen saluhölls till lägre pris än det beräknade normalpriset. Eller kunde dessa tilläggsatser bestämmas så stora, att de voro högre än denna skillnad, varigenom de skulle möjliggöra för den svenska lantbrukaren att för sin brödsäd utfå ett högre pris än normalpriset. Eller slutligen kunde tillägget fastställas på sådant sätt, att det täckte allenast en del av prisskillnaden, varvid det inhemska jordbruket således icke kunde tillgodogöra sig hela normalpriset utan måste bära någon del av den med priset å världsmarknaden förenade

risken, vilken sålunda i viss mån skulle delas mellan producenten och konsumenten.

Vid valet mellan de nu angivna metoderna borde beaktas nödvändigheten att småningom åstadkomma en sänkning av det gällande allmänna prisläget; och borde utövarna av jordbruksnäringen vara beredda att påtaga sig sin del av den gemensamma bördan, som en allmän prisnedgång komme att innebära för vårt folks flertal. De sakkunniga hade med hänsyn härtill förordat, att ett eventuellt underskott i produktionskostnaden för brödsäd skulle bäras till så lika delar som möjligt av producenter och konsumenter, d. v. s. att tilläggsatsen (tullen) för importerat vete skulle utgå med ett belopp, motsvarande halva skillnaden mellan det inhemska normalpriset och det för en viss period beräknade importpriset. Dock borde ingen tilläggssats utgå, då sagda skillnad ej uppginge till minst 1 krona per 100 kilogram.

Slutligen hade de sakkunniga föreslagit, att tilläggssatsen (tullen) för till riket införd råg och korn skulle utgå med samma belopp, som för motsvarande period fastställts att gälla för vete.

Till protokollet vid propositionens avlåtande uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet sin anslutning till de sakkunnigas förslag, dock med en viktig modifikation. Då enligt hans mening det ifrågasatta tullskyddet icke borde inom den angivna ramen få stiga obegränsat, borde en maximitullsats föreskrivas. Denna syntes lämpligen kunna sättas till den i tulltaxan föreskrivna, men suspenderade tullsatsen för vete, råg och korn av 3 kronor 70 öre per deciton. Genom detta förfaringssätt skulle åstadkommas, att icke i något fall högre tull skulle utgå än om suspensionen upphävdes och förhållandena återfördes till de förutvarande. I övrigt upptogs i propositionen i ämnet de sakkunnigas förslag utan ändringar.

*Departement-
chefen 1919.*

Från ärendets riksdagsbehandling vill jag erinra om följande. Första särskilda utskottet hemställde i utlåtande nr 2 om bifall till Kungl. Maj:ts förslag med vissa, i samförstånd med dåvarande chefen för jordbruksdepartementet vidtagna redaktionella ändringar. Vid utskottsbetänkandet voro fogade flera reservationer. I en av dessa, avgiven av herr Johan Nilsson i Skottlandshus m. fl., framhölls såsom principiellt riktigt, att tullskyddet bleve sådant, att åtminstone produktionskostnaderna täcktes. Då det emellertid vore utsiktslöst att vinna erforderlig anslutning till detta krav, inskränkte sig reservanterna till att yrka, dels att det

*Riksdagsbe-
handlingen.*

föreslagna femprocentsavdraget skulle falla bort, dels ock att glid-tullens begränsning till 3 kronor 70 öre icke skulle ifrågakomma. I en annan reservation, avgiven av herr Wohlin m. fl., yrkades, att glid-tullen skulle under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 motsvara halva skillnaden samt under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 tre fjärdedlar av skillnaden mellan normalpriset och importpriset, ävensom att bestämmelserna om förenämnda femprocentsavdrag och maximering skulle utslutas. En tredje reservation avgavs av herr Hage, som yrkade rent avslag. Frågan förevar hos kamrarna den 20 augusti 1919, därvid utskottets hemställan bifölls.

För-fattningar.

Sedan riksdagen alltså bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet utfärdades författningar den 21 augusti 1919 (nr 567 och 568) angående glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m. samt angående vissa ändringar i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor.

Ändringsförslag 1920.

Fråga om ändringar i de beslutade anordningarna om glidtullar uppkom till behandling vid 1920 års riksdag. I likalydande motioner nr 107 i första kammaren av herr Johan Nilsson i Skottlands-hus m. fl. och nr 169 i andra kammaren av herr Lindman m. fl. framställdes vissa förslag, avsedda att tillgodose jordbrukets intressen, varvid yrkades, bland annat, sådan ändring av 1919 års urtima riksdags beslut angående glidtullar å spannmål m. m., att tullsatsen skulle bestämmas till att motsvara hela skillnaden mellan importpriset och det inhemska normalpriset, beräknade på sätt i 1919 års riksdagsbeslut bestämts. I övrigt förelågo åtskilliga, tullfrågan rörande motioner, av vilka några voro av den allmänna innebörd, att de omfattade jämväl frågan om spannmålstullarna. I utlåtande nr 11 angående vissa delar av tullbevillningen hemställde bevillningsutskottet, att ovan återgivna yrkande i angivna motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I till utlåtandet fogade reservationer hade framställts yrkanden, som i frågan om glidtullarna å spannmål inneburo hemställan om bifall till de av herrar Nilsson i Skottlandshus m. fl. och Lindman m. fl. väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen den 17 mars 1920.

Systemets tillämpning.

Jämlikt ovan nämnda förordning den 21 augusti 1919 (nr 567) angående glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m. har på sätt närmare skall längre fram omnämnas dels lantbruksstyrelsen uträknat det inhemska normalpriset för vete för tiden 1 juni 1920—31 maj 1921,

dels ock kommerskollegium för de tre perioderna juni—augusti 1920, september—november 1920, december 1920—februari 1921 samt mars—maj 1921 beräknat importpriset å vete. Vid det förhållande att importpriset visat sig överstiga normalpriset har Kungl. Maj:tt genom kungörelser den 21 maj 1920 (nr 219), den 24 augusti 1920 (nr 582) och den 19 november 1920 (nr 723) förklaradt, att tull under nämnda perioder icke skall utgå.

Glidullsystemet har alltså hitills icke trätt i tillämpning.

Det utländska prisläget för vete visar emellertid en kraftigt nedgående tendens och priset å importerat vete torde i verkligheten redan nu understiga det inhemska normalpriset.

Åtskilliga framställningar om vidtagande av åtgärder för ökat skydd för den inhemska brödsädsodlingen, huvudsakligen avseende återinförande av de före världskriget gällande tullsatser å spannmål, hava inkommit till jordbruksdepartementet. Sålunda hava framställningar i ärendet inkommit från, bland andra, Blekinge läns, Kristianstads läns, Malmöhus läns och Örebro läns hushållningssällskap, från Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Uppsala läns valkrets-förening av bondeförbundet och norra Hallands lantbruksklubb. Flertalet av dessa framställningar hava överlämnats till tull- och traktatkommittén.

Inkomna framställningar.

De sålunda inkomna framställningarna giva uttryck åt brödsädsproducenternas bekymmer med anledning av läget å spannmålsmarknaden.

Läget å spannmålsmarknaden.

Såsom närmare framgår av tillgängliga noteringar å inhemska spannmål (se bilaga A) har priset å svenskt vete sedan innevarande hushållsårs ingång varit i kraftigt fallande, från omkring 50 kronor till ungefär 31 kronor för 100 kilogram, och ytterligare prisfall torde vara att emotse. Beträffande råg har priset hållit sig lågt allt sedan i höstas. En fallande tendens har även här gjort sig gällande.

För att förstå orsakerna till sålunda inom landet rådande låga pris å spannmål, torde det vara av betydelse att närmare klarlägga den allmänna situationen på spannmålsmarknaden.

Vid hushållsårets ingång den 1 september 1920 innehade kvarnar, anslutna till Sveriges kvarnintressenter, förening u. p. a. — utöfwaren av föregående års spannmålsmonopol — följande lager:

Spannmåls-lager.

vetes 36,288 ton
vetemjöl 1,019 >

råg 35,336 ton
rågmjöl och rågsikt 2,269 >

S:a 37,307 ton

S:a 37,605 ton.

Denna lagerbehållning beräknades av sagda förening vara åtminstone tre gånger större än under normala år vid motsvarande tidpunkt. Lagringen sammanhängde med bestämmelserna i det jämlikt 1919 års urtima riksdags beslut mellan svenska staten och kvarnintressentföreningen ingångna avtal angående spannmålshandelns ordnande under husållsåret 1919—1920, varigenom föreningen förbundits att vid avtalsårets utgång innehava ett brödsädlager av minst 40,000 ton, därav minst 25,000 ton vete, avsett som reserv i händelse av försvårad import och försenad inhemsk skörd. På grund av tillstötande andra omständigheter — kvarnstrejken sommaren 1920, oroande rykten från den argentinska exportmarknaden m. m. — blev emellertid upplagringen, särskilt av råg, avsevärt större än den enligt kontraktet bestämda minimikvantiteten. Detta kom att öva kraftig inverkan på kvarnarnas förmåga och villighet att under hösten 1920 få den inhemska spannmålshandeln i gång. Köplusten var redan från början ringa och, såsom i det följande närmare skall beskrivas, rönte prisbildningen i fråga om råg kraftig inverkan härav.

Årskörden.

Å andra sidan var behovet hos producenterna att sälja säkerligen icke mindre under hösten 1920 än närmast föregående år. Den svenska spannmålsskörden hösten 1920 kan i kvantitativt hänseende betecknas såsom fullt medelgod; vad ensamt brödsäden (vete och råg) angår något över medelmåttan. Enligt statistiska centralbyrån har skörderesultatet år 1920, jämfört med åren 1918 och 1919 samt normalåret 1915, preliminärt uppskattats sålunda.

	År 1920 ton	År 1919 ton	År 1918 ton	År 1915 ton
Vete	287,000	259,000	242,000	263,000
Råg	586,000	586,000	490,000	601,000
Summa brödsäd	873,000	845,000	732,000	864,000
Korn	240,000	281,000	252,000	300,000
Havre	1,025,000	1,112,000	814,000	1,253,000
Blandsäd	449,000	476,000	375,000	353,000
Ärter	57,000	58,000	50,000	30,000
Böner	3,000	4,000	3,000	3,000
Vicker	7,000	6,000	5,000	11,000
All säd	2,654,000	2,782,000	2,231,000	2,814,000.

Årets inhemska veteskörd får alltså betecknas såsom god, under det rågskörden något understiger normalskörden år 1915. Brödsäds-skörden i sin helhet överstiger emellertid enligt statistiska centralbyråns uppskattning såväl närmast föregående två års relativt goda skördar som

1915 års skörd och överstiger för övrigt jämväl 1916 och 1917 års skörderesultat.

Det lärer bland brödsädsproducenter vara en ganska utbredd uppfattning, att de tryckta priserna å brödsäd i främsta rummet förorsakats av en alltför stor införsel av utländskt vete. Ett närmare studium av importstatistiken visar emellertid, att denna import ingalunda varit anmärkningsvärt omfattande. Sedan den 1 september 1920, den tidpunkt då brödsädsimporten i samband med spannmålsmonopolets upphörande frigavs, har införseln till riket av vete och vetemjöl enligt uppgift från generaltullstyrelsens statistiska avdelning haft följande omfattning:

*Spannmåls-
import.*

1920	September	1,523	ton vete och	1,635	ton vetemjöl
	Oktober	2,607	» » »	1,874	» »
	November	21,572	» » »	1,410	» »
	December	15,171	» » »	2,487	» »
1921	Januari	4,639	» » »	3,877	» »

Summa 45,512 ton vete och 11,283 ton vetemjöl.

Under dessa fem månader hava alltså importerats sammanlagt 56,795 ton vete och vetemjöl, vilket, om allt omräknas i omalen vete, blir i runt tal 12,300 ton per månad. För femårsperioden närmast före världskriget belöpte sig veteimporten i medeltal per månad till 16,500 ton, vilket alltså visar, att årets import väsentligt understiger normalimporten. I jämförelse med importen under motsvarande fem månader tidigare år är årets veteimport obetydlig såsom framgår av nedastående jämförande uppgifter:

	Sept. 1920— jan. 1921 ton	Sept. 1913— jan. 1914 ton
Import av vete	45,512	98,851
Import av vetemjöl	11,283	3,440
Summa	56,795	102,291.

Import av råg och rågmjöl har praktiskt taget icke förekommit under innevarande hushållsår. Importsiffrorna, jämförda med förhållandena under året närmast före världskriget, äro följande:

	Hushållsåret 1920—1921			Hushållsåret 1913—1914		
	Råg ton	Rågmjöl ton		Råg ton	Rågmjöl ton	
1920	September	—	16	1913	13,376	1,070
	Oktober ...	—	15		14,117	1,676
	November	5	2		10,402	2,332
	December	—	—		6,747	744
1921	Januari	—	2	1914	7,484	494
	Summa	5	35		52,126	6,316.

I fråga om brödsädstillgång har alltså den hittills passerade, förra delen av hushållsåret 1920—1921 karaktäriserats av osedvauligt stor ingående lagerbehållning, något över normal inhemsk skörd men betydligt under normal import.

Vad veteimporten beträffar synes dock åtskilliga tecken tyda på att denna, sedan även den argentinska skörden nu kommit i marknaden och salubjudes till låga pris, kan under de närmaste månaderna bliva vida mera omfattande än som motsvarar landets behov, för så vitt icke några reglerande åtgärder vidtagas.

Pris-
bildningen.

Prisbildningen å den inhemska spannmålsmarknaden — särskilt i fråga om rågen — har givetvis kraftigt påverkats av den betydande ingående lagerbehållningen. Det är emellertid uppenbart, att prislehållandena å världsmarknaden rörande spannmål även övat en väsentlig inverkan på den svenska brödsädens pris. Priset i exportländerna å vete har, sedan den nya skörden i Nordamerika förts i marknaden, befunnit sig i kraftig och hastig nedgång, vartill kommer att även frakterna varit i sjunkande. Härnedan intagna uppställning upptager *dels* kommerskollegiets uppgifter å importpriset å nordamerikanskt vete — den under de gångna månaderna i världshandeln dominerande vetevaran — fritt banvagn i svensk hamn i medeltal per månad i runt tal, *dels* ock Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar av priset å svenskt vete av genomsnittskvalitet i medeltal för var och en av månaderna oktober—januari, allt i kronor per 100 kilogram.

	Oktober	November	December	Januari
Nordamerikanskt vete	54	49	43	40
Svenskt vete	49	47	39	36
Skillnaden	5	2	4	4

Den starka tendensen med fallande världsmarknadspris har, som synes, noggrant återspeglats i priset å det svenska vetet. Prisfallet å den inhemska varan har gått något före men ungefär lika hastigt som å importvetet. Att priset å det svenska vetet ständigt hållit sig något under importpriset har sin naturliga förklaring i den högre vattenhalt och det i följd därav något lägre förmalningsvärde, som det svenska vetet besitter i förhållande till det även i kvalitativt avseende något värdefullare amerikanska.

Den jämna nedgången i veteprisen jämte det allmänna ekonomiska tidsläget har medfört, att konsumenterna endast gjort inköp för dagsförbrueringen. Kristidens nervösa förhållanden på livsmedelshandelns

område med strävan hos konsumenterna att så vitt möjligt skaffa varor för längre tids behov hava alltså förbytt i den största återhållsamhet vid inköp och lagring. På grund av väntat ytterligare prisfall och en i stort sett minskad köpkraft hos konsumenterna, torde hushållen numera endast förse sig med det för tillfället oundgängligaste behovet av mjöl. Härigenom och då tendensen synes vara enahanda hos såväl minuthandlande som grossister, har mjölhandeln i väsentlig mån minskats, och olusten för nya inköp, även till betydligt sänkta priser, ökas alltmär. Att detta i sin tur återverkar på kvarnarnas verksamhet är uppenbart och har givetvis medfört, att dessa ej se sig i stånd eller önska att i normal omfattning upphandla spannmål. Härigenom har marknadspriset på den svenska varan nedpressats än ytterligare, särskilt under första veckan i februari, då Argentinas veteskörd börjat salubjudas.

Beträffande råg hava förhållandena så till vida varit annorlunda, att rågpriset inom landet hållits lågt — omkring 34—30 kronor för 100 kilogram — allt sedan ingången av innevarande hushållsår, ehuru en i stort sett något fallande tendens även här gjort sig gällande. Med hänsyn till att rågkonsumtionen något stegrats och utfodring och export av råg nedsatt tillgången, synes det dock vara sannolikt, att en fastare tendens å rågmarknaden är att emotse, under förutsättning att icke veteimporten tager sådana dimensioner, att även rågpriset härav påverkas.

I detta sammanhang må framhållas, att en del åtgärder redan vidtagits i syfte att motverka ett för landets brödsädsproduktion allt för tryckande prisläge. Sålunda hava på grundval av Kungl. Maj:ts beslut den 5 november 1920 exportlicenser meddelats för 20,000 ton råg, huvudsakligen till kooperativa lantmannasammanslutningar, en åtgärd som åtminstone tillfälligt medförde någon lyftning i rågpriset och stimulerade omsättningen. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 december 1920 helt upphävt exportförbuden å spannmål och mjöl. Exportfriheten trädde i kraft redan den 27 december 1920. Statens spannmålslagerhus hava upplåtits till allmänt begagnande för inlagring av spannmål såsom deposition, varjämte belåning i riksbanken av i lagerhusen sålunda upplagrad spannmål medgivits. Utredning pågår inom justitiedepartementet angående de ytterligare åtgärder, som i lagstiftningsväg kunna finnas erforderliga för ett tillfredsställande ordnande av frågan om belåning av i lagerhusen inlagd spannmål.

Vidtagna åtgärder.

Då såsom av den lämnade redogörelsen framgår lantmännen äro i behov av att sälja spannmål under det kvarnarnas köplust är ringa

Glidullsystemets effektivitet.

och importpriset tenderar att hålla sig under det inhemska normalpriset, gäller det att undersöka, om det med de glidande tullsatserna åsyftade tullskyddet fungerar. Att såsom i ovan refererade framställningar från hushållningssällskap m. fl. ifrågasatts, återinföra fasta tullsatser, torde icke kunna komma i fråga, så länge tull- och traktatkommittén har frågan under utredning och världspriset på brödsäd är underkastat de våldsammaste fluktuationer, såsom i det föregående visats. Däremot bör tillses, att det antagna systemet med glidande tullsatser fungerar på ett för dess syfte tillfredsställande sätt. Utredning i denna fråga har därför inom jordbruksdepartementet sedan någon tid pågått.

*Normalprisets
beräkning.*

För fastställande av glidtullens storlek skola ju beräkningar verkställas beträffande å ena sidan det inhemska normalpriset och å andra sidan importpriset för vete.

Vad då först angår normalpriset, så skall enligt systemet detta under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 för ett år i sänder uträknas av lantbruksstyrelsen i enlighet med vissa i förordningen i ämnet åberopade grunder. Sedan Kungl. Maj:t den 6 februari 1920 meddelat närmare bestämmelser angående verkställandet av oförmälda uträkning i principiell överensstämmelse med 1919 års urtima riksdags beslut i ämnet, har lantbruksstyrelsen beräknat det inhemska *normalpriset* för vete för tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 till 39 kronor 54 öre för 100 kilogram. En motsvarande beräkning har för jämförelse verkställts även beträffande råg, varvid för tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 normalpriset för råg visat sig uppgå till 34 kronor 62 öre.

Såsom förut framhållits är det emellertid icke *normalpriset* utan ett fem procent lägre *grundpris*, som vid glidtullens beräknande kommer till användning. Detta grundpris — för jämförelse uträknat även för råg — framgår av denna uppställning, angivande pris i kronor per 100 kg.:

	Vete	Råg
normalpris	39.54	34.62
5 procents avdrag	1.98	1.73
grundpris	37.56	32.89.

*Jämförelse
mellan grund-
pris och
marknadspris.*

Glidtullsystemet avsåg ju i sak att åstadkomma ett skydd av viss omfattning för den svenska brödsädsproduktionen, för den händelse marknadspriset genom utländsk konkurrens pressades ned minst en krona för 100 kilogram under det alltså i viss mån garanterade grundpriset. Av tillgängliga noteringar å svensk spannmål (se bilaga A) framgår, att marknadspriset å vete understigit nyss nämnda grundpris

beträffande vete av 125 skålpund holländsk vikt allt sedan första veckan i december 1920 och beträffande vete av 128 skålpund holländsk vikt — d. v. s. den kvalitet, som plägar kunna anses som den genomsnittliga — från och med årsskiftet 1920—1921. Enligt senaste noteringar (andra veckan av februari månad 1921) hade marknadspriset för dessa kvaliteter vete understigit grundpriset med ej mindre än respektive 7 kronor 86 öre och 6 kronor 91 öre för 100 kilogram. Även rågpriset ligger i marknaden under ovan nämnda grundpris, nämligen, enligt noteringar per andra veckan under februari månad 1921, för råg av 117 skålpund holländsk vikt med 4 kronor 64 öre och för råg av 120 skålpund holländsk vikt (medelkvalitet) med 3 kronor 69 öre för 100 kilogram.

Vad härefter beträffar importpriset så skall detta beräknas av kommerskollegium för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920. Närmare föreskrifter härutinnan hava av Kungl. Maj:ts meddelats den 19 mars och den 23 juli 1920. I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag och chefens för jordbruksdepartementet uttalande till statsrådsprotokollet vid propositionens framläggande sker denna beräkning beträffande importpriset för en viss tremånadersperiod med ledning av under en föregående tremånadersperiod, slutande två månader före början av den period, för vilken priset skall tillämpas, gällande pris, vari ingå fobpriset för vete i utländsk exporthamn i utländsk valuta, denna valuta i svenskt mynt, fraktkostnaden till svensk importhamn, försäkringskostnaden och lossningskostnaden i svensk importhamn. Således är importpriset å vete för exempelvis tremånadersperioden 1 december 1920—28 februari 1921 beräknat med ledning av uppgifter å priset i utländsk hamn å vete, fraktsatser, valutakurser m. m., som varit rådande under juli—september 1920. De av kommerskollegium sålunda verkställda beräkningarna hava lett till pris, som betydligt överstigit det fastställda grundpriset. Sålunda har det importpris, som skulle användas för glidtullsberäkning under tremånadersperioden september—november, beräknats till 65 kronor 58 öre samt motsvarande pris för december—februari till 59 kronor 57 öre och för mars—maj till 48 kronor 78 öre, allt för 100 kilogram.

*Importprisets
beräkning.*

Glidtullsystemet har alltså hittills icke trätt i funktion, och med bibehållna bestämmelser för uträkningarna komme tull icke heller att utgå under den närmast kommande, den 31 maj 1921 utlöpande tremånadersperioden. Detta måste ju dock anses såsom ganska oegentligt,

*Glidtull-
systemet har
ej trätt i
funktion.*

då såsom nyss nämnts det faktiska marknadspriset å svenskt vete och råg redan nu pressats ned rätt väsentligt under icke endast normalpriset utan även det efter 5 procents avdrag å normalpriset beräknade grundpriset samtidigt som efterfrågan på svensk vara blivit så ringa, att mängden lantman icke ens till dessa reducerade pris kan ernå köpare till den utbudna brödsäden.

Det torde därför utan tvivel förhålla sig så, att de träffade anordningarna för glidullens beräkning visat sig icke vara för sitt avsedda ändamål fullt tjänliga under nu rådande förhållanden med kraftigt och hastigt fallande pris på importvara.

Jordbruksdepartementets utredning.

Vid förut nämnda inom jordbruksdepartementet igångsatta utredning hava ifrågasatts ändringar i nu gällande system i tre olika avseenden, nämligen 1) importprisets beräkning för kortare perioder, därvid närmast ifrågasatts sådana om en månad, och med ledning av uppgifter, avseende en månadsperiod, som slutar cirka 14 dagar före början av den, varunder priset skall gälla, 2) borttagande av avdraget av 5 procent å det inhemska normalpriset, samt 3) borttagande av tullsatsens begränsning till 3 kronor 70 öre för 100 kilogram.

Angående de sålunda ifrågasatta ändringarna har yttrande infordrats från lantbruksstyrelsen och beträffande ändring i det under 1) angivna avseende jämväl av kommerskollegium.

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande den 8 februari 1921 anfört följande.

»Vad först beträffar borttagande av bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelse den 21 augusti 1919 (nr 567) angående glidande tullsatter för vissa slag av spannmål m. m. om avdrag av 5 procent å det på föreskrivet sätt beräknade inhemska normalpriset å vete, får lantbruksstyrelsen hänvisa till sitt den 9 maj 1919 till dåvarande chefen för jordbruksdepartementet angivna yttrande över särskilda sakkunnigas betänkande i fråga om den statliga spannmålsregleringens avveckling, vari lantbruksstyrelsen på angivna skäl framhöll, att det ifrågavarande av de sakkunniga föreslagna avdraget syntes mindre berättigat.

Även ifråga om upphävande av bestämmelsen rörande tullsatsens begränsning till 3 kronor 70 öre för 100 kilogram tillåter sig lantbruksstyrelsen hänvisa till sitt ovan åberopade yttrande. Lantbruksstyrelsen anförde nämligen däri såsom ett vägande skäl för realiserande av de sakkunnigas oförmälda förslag — vilket upptog någon bestämmelse om dylik begränsning — att 'vid fallande importpris tullskyddet i viss mån blir effektivt och mera effektivt ju mer importpriset sjunker'. Lantbruksstyrelsen håller alltså för, att en begränsning av ett på glidande tullskala baserat tullskydd strider mot detta skyddsystems idé och förtv icke bör ifrågakomma.

Vad slutligen vidkommer frågan om importprisets beräkning för perioder om en månad vill lantbruksstyrelsen, som icke torde hava att yttra sig om den tekniska möjligheten av detta förslags genomförande, inskränka sig till att erinra, att den sista tidens erfarenhet tydligt givit vid handen, att en förändring uti ifrågasatt riktning synes i hög grad önskelig.»

Kommerskollegium, som i ärendet samrätt med generaltullstyrelsen, har i yttrande den 10 februari 1921 anfört följande.

Kommers-
kollegium.

»Det häftiga priset under senaste tiden såväl å världsmarknaden för vete som å fraktmarknaden har lett till en sådan situation ifråga om de tullar för vissa slag av spannmål m. m., vilka regleras genom ovannämnda förordning, att det praktiserade sättet för deras beräkning icke leder till det med systemet avsedda resultatet. Syftet med införande av glidtullsystemet torde nämligen hava varit att till grund för tullsatsberäkningen skulle komma att ligga bl. a. priset på importerat vete. Då emellertid beräkningen av detta pris enligt hittills praktiserad metod grundats på ett under tillämpningstiden i genomsnitt fem månader gammalt världsmarknadspris å vete, har vid det å senaste tiden inträffade häftiga fallet av såväl förenämnda världsmarknadspris som fraktsatserna metoden medfört, att det pris å importerat vete, vilket förutberäknats för en viss tidsperiod, väsentligt överstigit det verkliga priset därå under samma period.

Den enligt herr statsrådets skrivelse ifrågasatta ändringen i metoden för förutberäkning av importpriset å vete, genom vilken avståndet mellan tiden för det genomsnittliga världsmarknadspris, som skulle läggas till grund för importprisberäkningen under en viss period, och denna period skulle minska till en och en halv månad i genomsnitt, synes kollegium vara ägnad ett i viss mån minska den olägenhet härutinnan, som den hittills använda metoden medfört. På grund härav synes den nu ifrågasatta metoden böra givas företräde framför den hittills använda. Givetvis skulle en tullsatsberäkning, som ändå bättre svarade mot syftet med ifrågasatt glidtullsystem, uppnås, om förutberäkningen av importpriset skedde för ännu kortare perioder än den ifrågasatta perioden av en månad, eller om importpriset beräknades på grundval av förhållanden, som låge ännu närmare den tidsperiod, under vilken importpriset skulle gälla, än som nu är ifrågasatt. Även om en anordning i någondera av dessa sistnämnda riktningar må vara möjlig att genomföra, har kollegium emellertid funnit avgörande skäl tala mot en ännu snabbare växling av de här ifrågasatt tullsatserna än den som ändock måste följa av den nu ifrågasatta ändringen, för så vitt den kommer till stånd, samt förty icke velat framlägga förslag i någondera av nyss antydda två riktningar.

Vad nu beträffar den i herr statsrådets skrivelse åsyftade ändrade metoden för importprisets beräkning vill kollegium, om än metoden innebär i visst avseende fördelar framför den hittills tillämpade metoden, dock icke undanhålla den erinran, att en dylik ny metod just på grund av den till synes snabba växling, som vid användning av densamma komme att följa ifråga om tullsatserna, är i sin mån behäftad med enahanda nackdelar som nyss antydda två uppslag. Härvid syftar kollegium ej blott på den uppenbara vikten i allmänhet för affärsverksamheten att tullsats icke underkastas täta och ej förut beräknliga förändringar utan även på den särskilda betydelsen härav i föreliggande avseende, där frågan gäller varor,

vilka importeras från orter med vitt skilda avstånd från Sverige. Så må exempelvis nämnas, att två mjölparter, som en och samma dag inköpas det ena från Sverige närbelägen utländsk ort, det andra från mer avlägset belägen utländsk ort, måhända komme att drabbas av tull efter olika tullsatser, då det parti, som importeras från den avlägsnare orten, möjligen icke kan angivas till förtullning under samma period som det andra partiet. Under en fallande konjunktur sådan som den nuvarande skulle alltså genomförandet av den nu ifrågasatta ändringen kunna verka därhän, att för vara från närmare belägen ort erhöles lägre tulldebitering än för vara samtidigt införd från fjärrare ort. Vidare skulle den ifrågasatta ändringen i metoden för importprisets beräkning bli behäftad med en viss annan olägenhet, nämligen därutinnan att fastställandet av tullsatserna kunde ske först omedelbart innan de skulle träda i kraft, något som skulle i sin ordning medföra att beträffande import av varor av här ifrågavarande slag från avlägsnare trakter, såsom Sydamerika, det icke torde bli möjligt för importörerna annat än högst under någon kortare tid av varje månad att förutse, efter vilken tullsats tullen för varorna skall utgå.

Beträffande möjligheten för kollegium att verkställa beräkning av importpriset för vete för perioder av en månad, då lämpligen kalendermånad och med ledning av uppgifter avseende en månadsperiod, som slutar den 15 i nästföregående månad, får kollegium meddela, att under normala förhållanden hinder härför icke synes möta. Uppgift å det av kollegium sålunda för kalendermånad förutberäknade importpris torde emellertid icke kunna meddelas Kungl. Maj:t i allmänhet tidigare än den 22 i nästföregående månad. Kollegium tilltror sig kunna, efter någon tids föregående anmodan, inkomma med dylik beräkning första gången den 22 februari 1921.»

Departementschefen.
Importprisets beräknande.

Beträffande metoden för importprisets kalkylering ansluter jag mig till de av lantbruksstyrelsen och kommerskollegium till stöd för kortare perioder anförda synpunkter. Genom att det till grund för tullens utgående beräknade importpriset grundats på prisförhållanden, som varit rådande flera månader före den tid, under vilken tullen är avsedd att gälla, blir under fallande konjunkturer skyddet uppenbarligen i stort sett överksam och kommer i allt fall för sent. På grund av den relativt långa tidsintervallen av tre månader försvagas eller omintetgöres dess verkningar än ytterligare. Ehuru allt för korta tidsintervaller och i följd därav ofta ändrade tullsatser kunna tänkas införa störande moment i marknaden och prisbildningen, tala dock övervägande skäl för att importpriset beräknas för en kortare tidsperiod än hittills samt grundas på prisförhållanden, som gällt så nära före tullens giltighetstid som ungefärligen motsvarar tiden för hemforsling från nordamerikansk exportmarknad. Jag anser alltså, att importpriset bör så snart ske kan beräknas för perioder av en månad i stället för som hittills för tre samt med ledning av medelpriset å importerat vete under en månadsperiod, som slutar ungefär 14 dagar före början av den, varunder priset skall

gälla. I likhet med kommerskollegium finner jag det lämpligast, att perioderna för importprisets beräkning och den därpå grundade tullsatsens fastställande sammanfalla med kalendermånad. Vad angår den månad, varunder de här föreslagna ändringarna kunna bliva beslutade, torde beräkningen dock böra få avse del av samma månad.

Vid införandet av bestämmelsen om avdrag av 5 procent å normalpriset utgick man på sin tid från förutsättningen, att det på grundval av uppgifter om arbetslöner, dragarkostnad och gödsling för en delvis redan passerad tidrymd beräknade normalpriset sannolikt bleve — på grund av väntad nedgång för samtliga dessa kostnader — något högre än som skulle blivit fallet, om det vid kalkylens verkställande varit möjligt att basera priset helt på desiffror, som avsågo det brukningsår, under vilket odlingen och skörden verkligen bedrivits. Utvecklingen har emellertid blivit en annan än den väntade beträffande den på produktionskostnaden kraftigast inverkan posten, priset å mänsklig arbetskraft inom jordbruket, varigenom den för fem-procentsavdragets införande antagna förutsättningen icke förverkligats. I normalpriset har vidare räknats med en konstant räntekostnad, lika med den före kriget gällande. Då såväl egendomsvärdet som framför allt driftskapitalet och räntefoten numera äro väsentligt högre än före krisen, medför beräkningssättet med konstant räntekostnad redan i och för sig, att ett ganska kraftigt avdrag göres i normalpriset. Allt detta talar för ett borttagande av femprocentsavdraget. Ett ytterligare skäl härför ligger dessutom i den förut nämnda omständighet, att det utländska vetet med hänsyn till sin något högre kvalitet värdesättes över det svenska. I den fria handeln kommer nämligen det svenska vetet framdeles som hittills med all säkerhet att på grund av denna kvalitetsskillnad betinga lägre pris än det amerikanska, något som snarare motiverat höjning av normalpriset vid glidtullens beräkning än en sänkning med 5 procent. Denna omständighet i fråga om det svenska och utländska vetets inbördes kvalitet — som torde hava blivit förbisedd vid frågans första behandling — jämte den faktiska utvecklingen beträffande jordbrukets kostnader för arbetskraft, räntor m. m. betinga därför, att bestämmelsen om femprocentsavdraget borttages.

*Femprocents-
avdraget å
normalpriset.*

Den i det ursprungliga förslaget om glidtullar sedermera vidtagna beskärning, som ligger i bestämmelsen, att tullen icke får i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram, synes mig vara främmande för systemets grundtanke, som avser att det av tidstörhållandena

*Maximisatsen
å 3 kronor
70 öre.*

påkallade stödet för brödsädsproduktionen smidigt anpassas efter dessa förhållanden. Bestämmelsen att glidtullen skall utgå med ett belopp, motsvarande endast halva skillnaden mellan det inhemska normalpriset och det för en viss föregående period beräknade importpriset, medför ju i allt fall, att producenterna få bära sin hälft av det underskott i produktionskostnaden, som ett prisfall å importvaran förorsakar. Om prisfallet å världsmarknaden bliver för vete så betydande, att halva skillnaden mellan det inhemska, per år fastställda normalpriset och importpriset kommer att uppgå till 3 kronor 70 öre för 100 kilogram — och tullsatsen alltså enligt hittillsvarande bestämmelser uppnått sitt maximum —, läser detta redan i och för sig innebära en för brödsädsproducenternas del så försvårad men för konsumenternas del, åtminstone beträffande varupris, så lättad situation, att det näppeligen ur glidtullsystemets synpunkt vore rättvist att på grund av bibehållen maximering av tullen lägga hela det möjligen inträffande ytterligare prisfallet å världsmarknaden på producenterna. Därjämte torde det böra beaktas, att en rubbning i det inbördes förhållandet mellan spannmåls- och industritullar, till jordbrukets nackdel, varit rådande allt sedan år 1914, då spannmålstullarna suspenderades, och att sagda förhållande icke återställes genom en glidtull, som får uppgå till högst den suspenderade tullens belopp men ofta stannar väsentligt därunder. Det bör därför vara en gärd av rättvisa att, då svåra tider för brödsädsproduktionen stunda, göra skyddet för densamma något mera effektivt. En åtgärd i sådant syfte är för övrigt redan i och för sig fullt motiverad med hänsyn till angelägenheten av att upprätthålla den inhemska brödsädsodlingen i den omfattning, som erfordras för att i möjligaste mån fylla landets minimibehov. Under förutsättning att glidtullen allt fortfarande utgår med endast halva skillnaden mellan de beräknade normal- och importprisen, finner jag mig alltså i den nuvarande situationen kunna, utan att tro mig åsidosätta övriga intressen inom samhället, föreslå borttagande av bestämmelsen om glidtullens maximering till 3 kronor 70 öre.

På grund av vad jag här ovan anfört hemställer jag efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

*del*s besluta sådan ändring av de för tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 antagna bestämmelser an-

gående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.,

att perioderna för importprisets beräkning skola bestå av en kalendermånad, dock att, vad angår den månad, varunder riksdagens beslut om ändringen delgives Kungl. Maj:t, importpriset må beräknas för del av samma månad,

att vid tullsatsens fastställande avdrag från det inhemska normalpriset icke skall ske,

samt att maximibegränsning av tullsatsen icke skall ifrågakomma,

dels ock fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid detta protokoll såsom bilaga B fogat förslag att tillämpas från och med den dag, ändringarna i bestämmelserna angående glidande tullsatser träda i kraft, till och med den 31 maj 1922.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.

BII. A.

Noteringar å svensk brödspannmål under tiden september 1920 – februari 1921.

(Enligt i tidskriften »Lantmannen» införda, av Sveriges allmänna lantbrukssällskap verkställda noteringar.)

Prisen anges i kronor för 100 kilogram och hava beräknats banfritt noteringsorterna i parti vid köp direkt från odlaren samt avse högsta pris för prima vara vid genast leverans per netto kassa. Efterföljande pris äro medelpris för samtliga noteringsorter.

Dag	Vete med hektolitervikt av			Råg med hektolitervikt av		
	131 sk. h. (79.4 kg.)	128 sk. h. (77.6 kg.)	125 sk. h. (75.8 kg.)	123 sk. h. (74.6 kg.)	120 sk. h. (72.8 kg.)	117 sk. h. (71.0 kg.)
7 sept. 1920	—	48.—	—	—	33.65	—
14 » »	—	48.50	—	—	33.50	—
21 » »	50.25	49.65	48.18	34.15	33.25	32.25
28 » »	50.45	49.75	48.95	34.05	33.20	32.20
5 okt. »	50.70	49.85	48.80	34.05	33.15	32.20
13 » »	49.90	48.90	47.70	33.90	33.—	32.—
20 » »	49.50	49.—	47.60	33.25	32.45	31.50
27 » »	49.90	48.45	47.40	32.45	32.—	31.05
3 nov. »	49.30	48.45	47.40	32.45	32.—	31.05
10 » »	48.75	48.—	46.70	33.80	32.85	31.90
16 » »	46.80	46.50	45.50	33.40	33.—	32.40
23 » »	45.50	45.—	44.95	35.55	33.20	32.45
1 dec. »	40.80	40.25	39.10	33.15	32.45	31.65
8 » »	39.—	38.40	37.40	32.80	31.65	30.65
15 » »	38.90	38.20	37.10	32.—	31.45	30.40
22 » »	38.50	37.75	36.70	31.45	31.—	30.—
5 jan. 1921	37.80	37.—	36.—	31.45	31.—	30.—
12 » »	37.80	36.80	35.60	31.65	31.05	30.10
19 » »	37.—	36.40	35.20	31.40	30.90	30.90
25 » »	35.70	35.20	34.10	31.10	30.65	29.75
1 febr. »	34.15	33.85	32.85	30.55	30.15	29.20
8 » »	31.80	30.65	29.70	29.80	29.20	28.25

Bil. B.

Förslag
till ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan.

		Kvantitet för tull- beräkningen	Tullsats	
			Kronor	ö.
A. Spannmål m. m.				
Spannmål:				
omalen:				
74 a	råg, vete och korn: tull utgår, där vederbörligen fastställt importpris för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understiger fastställt inhemskt normalpris för sådan vara, och tullsatsen utgör ett av Konungen för kalendermånad eller del därav angivet belopp, motsvarande halva skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris;			
74 b	ärter och bönor, tjänliga till människoföda	100 kg		3 70
75	havre; ävensom vicker, sojabönor samt andra ärter och bönor, ej till nästföregående rubrik hänförliga	—	<i>fria</i>	
76	malt, även krossat: tullsatsen är lika med den för gryn av råg, vete eller korn gällande;	•		
77	majs	—	<i>fri</i>	
78	andra slag	100 kg		3 70
malen:				
79 a	gryn av havre	100 kg		3 50
79 b	gryn av råg, vete eller korn samt mjöl av råg, vete eller korn: tullsatsen utgör ett av Konungen för kalendermånad eller del därav angivet, i jämnt femtal öre uttryckt belopp, som med 75 procent överstiger den för omalet vete samtidigt gällande tullsats;			
79 c	gryn, andra slag; mjöl, andra slag; ävensom mjöl av ariswrot och andra vegetabilier, ej till annan rubrik hänförligt	100 kg		6 50
80	Ris			
149	Bröd, alla slag, ej särskilt nämnt: tullsatsen är lika med den för mjöl av råg, vete eller korn gällande.			